

Bošković u odgovoru ponajprije primjećuje, da je on Dalmatinac iz Dubrovnika. Pjevao je ne samo u latinskom, nego i slovinskom jeziku. Njegova pjesma „De solis ac lunae defectibus“ doživjela je više izdanja.

God. 1782. uzeo je dopust i otišao iz Pariza u Italiju, koju je ponajprije obišao i onda se je nastanio u Milanu, kamo je bio pozvan na zvjezdarnu. Tu je počeo pobolijevati i 13. veljače 1787. umre u 76. godini.

E. L.

Četvrti međunarodni filozofijski kongres u Bologni. Od 6.—11. travnja o. g. obdržavao se u Bologni taj kongres u 8 sekcija. Prvi je bio u Parizu inicijativom i pod vodstvom Emila Boutroux, a daljnji nakon svake četiri godine u Zenevi i Heidelbergu. Na ovom kongresu sabralo se 300—400 učesnika iz sviju naroda evropskih; Amerika, Indija i Japan imali su također u Bologni svojih zastupnika. Između Francuza među ostalima došli su Boutroux, Bergson i Durkheim; Poincaré se ispričao, no poslao je svoja radnja. Na kongresu oville — kao i pređašnjima — pojavilo se i nekoliko katolika, tako Pellaube, urednik Revue de Philosophie, prof. u katoličkom institutu u Parizu; De Wulf, profesor na univerzi katol. lovanskoj, urednik Revue Neo-Scolastique; O. Gemelli, urednik Rivista Neo-Scolastica; Tredici, profesor u seminaru milanskom; Ackermann i ostali. Najviše je bilo Nijemaca a i Židova dosta, tako predsjednik kongresa Enriquez, prof. matematike u Bologni, Bergson, urednik Revue de Metaphysique et de Morale. Profesor Amendola piše, da je bilo na kongresu malo pravih mislilaca i da su manjkali mnogi znameniti filozofi. A kad nema onih, koji misle, njihova mjesta zapremaju oni koji govore. Prof. Tredici ističe, da se na takovim kongresima ne radi toliko o uspjehu, koliko do izmjene misli među učesnicima u ovom ili onom smjeru. I Tredici i mnogi ostali tvrde, da se i u Bologni pokazalo, kako je materijalizam pao, a napose pozitivizam. Haeckel g. 1904. vrhovna glava i predvodnik slobodne misli u Rimu — nije su ga ni spomenuli u Bologni. Posljednji jedan predstavnik pozitivizma na svijetu stari je profesor Paviji — kanonik apostata — Ro-

bert Ardigo. Pred nekoliko godina još je prvak filozofijski u Italiji; u Bologni jedva ga se opazilo. Idealizam skrajni slabo se pokazao u Bologni. Vojni mu u Italiji Benedikt Croce nije pribivao ni jednoj glavnoj sjednici. I tako bismo mogli i dalje nastaviti. Možemo tek reći, da su referati talijanski, njemački i engleski s veće strane osnovani na stanovištu relativizma. Katolički filozofi dostojno su ovršili svoju dužnost i priznati valja, da su ih i najveći protivnici mirno i ozbiljno slušali.

V. R.

Razvitak religiozne filozofije u Poljskoj u 19. vijeku. Dr. Fr. Gabryl u „Przeglad-u“ osvrće se na stogodišnjicu Balmesovu i prelazi na historijski prijedgled filozofije među Poljacima. I mi imademo — kaže Gabryl — svoje ljude, koji, istina, nijesu bili svi jednake obrazovanosti filozofijske, ali su nastojali svom dušom riješiti problem sloge razuma s objavljenom vjerom, filozofije s teologijom vrhunarnom, a sve to s geslom: za vjeru i dom, da Poljsku ne poplavi struja racionalizma i panteizma filozofije njemačke. Ti su bili, makar je koji i skrenuo: Jaroński, Trzciński, Serwatowski, Morawski, Kozłowski, Cieszkowski, Szaniawski, Ziemięcka, prva poljska filozofkinja, Majorkiewicz, Chołoniewski, Hołowiński, Jakubowicz, Bochwic, Semenińska i dr. Prof. Struve iznio je djela nekih tih „doma uzraslih Balmesa“. Citajući njihova djela i općeno filozofijska vidi se, da su tri uzroka, što se svijetom, pa i u Poljskoj, počelo i na tom polju raditi. Prvi je: prilike i probuđenje religijskoga života poslije francuske revolucije. To je našlo odjeka i u Poljskoj. I tu se i u pjesmama u prozi ustaje, upozoruje, kuda vodi bezvjerstvo, tu su javna predavanja, izdaju se razne brošure i djela. Drugi je uzrok: u Poljsku su počeli prodirati nazori slobodnozidarski i filozofija racionalistička i njemačka panteistička. Nju je mladež usisavala na njemačkim sveučilištima. Sad se počelo sa periodičkim glasilima. Treći uzrok bili su autori izvan domovine: Lammenais, Bonald, Baader, Günther, Deutinger i Jakobi. Pristali i neki Poljaci uz krivo stanovište, pa je trebalo jednakim oružjem protiv njih ustajati, da ne zavedu naroda na skli-

sku stazu. Čitav rad nije doduše, neki jednoličan, jedinstven sistem na osnovi objavljene religije (osim nešto Jaroński, po gotovo opet M. Morawski). No — veli Gabryl — pored svega toga gledajući rad naših predstavnika na polju filozofije religioznoj, sa žalosti treba ponoviti riječi: „Cudzie chwalicie, svego nie znacie“.

V. R.

Nešto k razumijevanju svečanosti jubilejskih sjedinjene Italije. Prof. u Bologni, pjesnik Giovanni Pascoli, lanjske je godine pobudio sve Talijane na misao, da proslave slavom nje dostojnom preporod Italije; neka je ta godina „sveta“ cijeloj Italiji. Novopoganski je pjesnik označio pravi karakter patriotskih svečanosti god. 1911. kano izraz ujedinjenih sila bezvjerja i prevrata. Proslava neovisnosti i jedinstva domovine tek je vanjska etiketa, pod kojom se kriju nastojanja neprijateljskih krugova Crkve; proslavu ovu upriličuje tek neznatni dio naroda, koji je znao drzovito i otvoreno zauzeti prva mjesta i masama vjernika nametnuti ropstvo savjesti. — Povijest tog događaja pokazuje, kako je letošnja „sveta“ godina i sva priprava na nju djelo kozmopolitskog slobodnog zidarstva. Cilj je slobodnog zidarstva očit kroz zadnjih 50 godina, da naime najprije unište svjetovnu vlast papinu, a onda zasegnu na duhovnu. Proglašenje Rima glavnim gradom ujedinjene Italije, bio je prvi javni korak uništenju papinske vlasti svjetovne, a prva pedesetgodišnjica je prvi korak u ostvarenju drugog dijela programa.

Moći tmne uzele su za pontifikanta „svetog“ ljeta britskog židova, a i velikog meštra slobodnozidarskog, koji je gradonačelnikom rimskim. Ernesto Nathan javno je priznao, da je god. 1911. triumf čovječanstva protiv tiranstva papinskog, pobjeda znanosti nad ignorancijom Vatikana. Slobodno je zidarstvo javno očitivalo, da su jubilejske svečanosti tek sjajan dokaz razvalinama papinskoga Rima. Lanjske je godine slobodno zidarstvo u Brüsselu obdržavalo kongres slobodnomislilaca, a na njemu je iznio neki talijanski brat, da je plan njihov, neprestano njihovo nastojanje, izazov protiv Pape. U planu se predlagala osnova za podignuće palače u

blizini Vatikana, u kojoj bi imao prostorije po Giordanu Brunu prozvani savez slobodnomislilaca i Ferrerova škola.

U siječnju 1911. pisala je talijanska loža okružnica na druge lože, u kojoj se veli, da u novoj godini energičnije istupe protiv katolika i pape. Trn je u oku slobodnom zidarstvu diplomatski vezovi s dvorovima, po kojim se priznaje papu suverenim gospodarom od strane raznih država; oni žele, da se ti odnošaji u „svetoj“ godini dokinu. Drugi je bio cirkular na carske dvorove, da se baš u toj godini posjeti Rim i tim ponizi Vatikan. Njemačkom caru Vilimu II. ložina je štampa propisala i način putovanja, jer su znali, da Vatikan u toj godini „žalosti“ ne prima posjete vladara.

Da, sv. Otac, a i cio svijet kršćanski, radi tih događaja 1911. proživljuje godinu „žalosti“, kako ju je u ožujku nazvao „Osservatore Romano“.

Ako li je ujedinjenje Italije iziskivala historijska i politička nužda, bilo je tome drugih puteva, a ne taj put nepravde i sile; bila bi Italija sretnija, a i vladajuća kuća, jer ta je „sveta“ godina zapravo proslava ne toliko kraljevine Italije, koliko većma republikanske Italije, kako je sam ministar izrazio, da Rim mora biti ili republikanski ili papinski. Ove su svečanosti zapravo tužna slava i samoj carskoj kući, koja je baš u toj godini morala čuti iz ustiju vođe socijalističkoga: „smrt kralju“.

Nesretne su i žalosne prilike u Italiji, a biva tako, što narod nema slobode očitovati volju i poslati u sabor svoje ljude.

Najljepši način proslave sjedinjene Italije bio bi, da je u toj godini ispravljeno ono, što se zla i nedostojna učinilo sv. Ocu za vrijeme pedesetljeća, ali se katolici tome ne mogu nadati, ne dadu slobodni zidari. (Usp. Linzer-Quartalschrift 1911. str. 556.—569.).

Dr. M. Beluhan.

Vjerska kriza u protestantizmu. Činjenica je, da u najnovije vrijeme protestantizam proživljuje vjersku krizu. Što je uzrok toj krizi?

Obrana vjere, a i predmet vjere u njih je posvema iskvaren, te se protivni ne samo sv. Pismu, već se ne može dovesti ni u sklad sa činjenici-